

La Balma del Daurell

Rajadell

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	El Daurell
Emplaçament	Camí que va al Daurell que surt de la carretera de Les Casetes a Cal Camil·la. A sota el Daurell.
Alçada:	380
Coordenades:	
Latitud:	41.72897
Longitud:	1.70358
UTM Est (X):	392178
UTM Nord (Y):	4620497

Classificació

Número de fitxa	08178 - 65
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Modern Medieval
Segle	XVI-XVII
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	En ruïna i ple de vegetació
Protecció	Inexistent
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	Ref. Cad: 08177A00700010
Autoria de la fitxa	PEP 1993 (Jordi Piñero)/ OPC 2017-2020
Data de registre de la fitxa:	dj., 30/07/2020 - 02:00

Descripció

Antiga casa obrada dins la balma d'una roca. Dos grans blocs de roca de conglomerat formen la coberta de dues balmes. A la balma sud hi ha la casa. La balma nord, que devia servir per guardar-hi bestiar, no presenta vestigis constructius.

La casa té una forma allargada i és d'una sola planta. Una paret exterior tanca la cavitat. És feta de maçoneria, amb dues finestres petites emmarcades amb carreus i restes de teules amb funció de desguàs. A l'interior de l'habitable hi ha restes d'un mur que compartimentava l'espai en dues cambres. A l'angle meridional hi ha un forn molt ben conservat. També queden restes d'una aigüera i d'una taula de pedra. El sostre és negre per l'acció del fum. A la banda meridional hi ha una altra cambra més petita, també coberta per la roca i amb vestigis de foc.

Observacions:

Es situa dins la balma del Daurell en front del castell, sobre la Riera del Daurell. La situació estratègica del lloc és molt bona ja que des d'aquí es controla el territori. Les vistes del castell (que es troba només a 200m. en línia recte, a l'alta banda de la riera) són espendides. A sobre de la balma hi ha el mas que el va succeir, El Daurell, fitxa 64.

Per anar-hi cal agafar el camí que des de Les Casetes va a Can Camil·la i Can Camallonga. En una corva a 100m, abans de les esmentades a cases, cal agafar un camí a l'esquerra. El Daurell es troba a 175 m, a l'E. La balma es situa enmig d'un coster amb força pendent, sota la casa de El Daurell, cap a l'E. L'accés és difícil, ja que el camí s'ha perdut i la vegetació és salvatge. Cal baixar uns 50 metres per un terreny pràcticament sense camí. En els treballs de redacció del present inventari (2020) ha estat impossible trobar el camí i baixar, des del Mas Daurell, a la Balma. La vegetació n'impideix el descens. La descripció correspon al PEP 1993. Les fotos corresponen al PEP 1993 (J. Piñero). Tot i que les estructures visibles poden no ser anteriors al segle XVIII, el primitiu hàbitat del lloc es pot remetre a l'època medieval. És un interessant exemple de casa obrada a la roca d'origen medieval, l'exemple més genuí d'aquest tipus constructiu a Rajadell (un cas semblant és el mas de la Balma, prop de cal Lleirac).

Ambdues cases, Cal Daurell i la Balma del Daurell, tenen forns de pa.

Història

Sens dubte aquesta casa enrunada constitueix l'origen i l'antecedent del mas Daurell (fitxa 64), també abandonada. Aquest tipus d'habitatge en balma és característic de l'alta edat mitjana, i en cada cas la perduració és diferent. Un fet remarcable és la proximitat i la bona comunicació de la balma amb el castell. Probablement els habitants de la Balma del Daurell van traslladar-se al mas Daurell cercant unes condicions millors d'habitabilitat, entre d'altres raons perquè la balma no permetia una expansió en cap direcció. Tot i això, la balma va ser habitada com a mínim fins a finals del segle XIX.

Molins (2020:274-80) fa un relat pormenoritzat de les diferents famílies que van posseir els dos masos (per que era la mateixa propietat), la casa obrada de la Balma, i la casa construïda a pocs metres, a sobre de la balma, El Daurell (fitxa 64). Curiosament, les dues cases tenen un forn de pa.

Segons Molins (2020:274-80), el primer habitant conegut d'aquesta casa és Montserrat Vendrell. El Senyor del terme li havia establert la casa a canvi d'un cens. El 1577 ven els seus drets a Jaume Taradell, un emigrant occità dels molts que havien recalat a Rajadell. Fins llavors havia viscut al Carcoler (El Pèrich). La casa, que era coneguda com mas Vendrell, va canviar de nom i es va dir Taradell de la Balma. El seu germà Joan també es va establir a Rajadell, a Monistrollet, donant-li el seu nom a un mas (Mas Taradell). En aquests moments, com hem dit, la casa estava dins la balma esmentada, mirant cap al castell.

En un moment donat els amos van abandonar la balma i es van fer la casa a sobre del turó (cap el 1619, segons la llinda del portal). No obstant això, la balma va continuar essent habitada, de manera més o menys continuada, fins ben entrat el segle XX.

El Jaume Taradell es va casar el 1581 amb Beneta, una de les filles de Miquel Junyent de Valldòria. Hereta la casa el seu fill Ramon Guillem i poc després el seu germà Jaume. El 1611 Jaume Taradell es va vendre la casa a Arnau Daurell, un altre emigrant occità que vivia a Valldòria, que és el que dona el nom a la casa. La compravenda no implicava la possessió, perquè el 1614 l'Arnau Daurell encara constava com a masover de Valldòria. El 1615 Jaume Taradell vivia a Manresa i el Daurell s'havia instal·lat al mas. Arnau Daurell va ser un dels pagesos que va declarar en el capbreu del 1624; l'Arnau constava com a hereu del mas Vendrell, "sive Taradell dela Balma". Estava casat amb Joana i el seu fill Galzeran hereta la casa. Aquest es casa amb Margarida Muntada el 1634. Va estar un temps pres al castell, possiblement per deutes. El seu germà petit, Gaspar, va aparèixer mort, assassinat, al camí ral, el 1639. L'amo següent va ser Francesc Daurell, germà de l'anterior, casat el 1645 amb Maria Miralles. El 1654 denuncia al Joan Llarg del Braquets i a altres, al veguer de Manresa, per agressió.

D'altra banda, segons el PEP (1993, que segueix Rafat), a La Balma (es com es coneixia el mas) hi vivia el 1565 Montserrat Graell (deu ser Montserrat Vendrell). El 1600 era de Joan Taradell. A principis del segle XVII hi viu un tal Arnau Daurell, que fa que el mas es conegui des de llavors com de la Balma del Daurell. Seguint novament Molins, i després d'un buit documental, trobem que els nous amos són Francesc Daurell, casat amb Agnès. El 1683 es trobava pres a la presó reial de Manresa. Llavors lloguen les terres; el baix preu dona idea de la pobresa de les terres del mas. El seu fill Joan (1677-1725) és el següent hereu, casat el 1707 amb Rosa Pons. L'heretat estava mig arruïnada i el 1725 els tutors de l'hereu, Francesc, nat el 1710, i per tant menor d'edat, la van empenyorar a Valentí Braquet, i així es van poder pagar els deutes més urgents. L'hereu Francesc Daurell, a l'arribar a la majoria d'edat, va acomiadar els tutors i es va disposar a recuperar el mas. Un cop recuperat, el torna a empenyorar a Joan Sallés, de El Prim.

Aquest, nou possessor de la casa, tot i vendre els drets de conreu a Valentí Braquet, acaba fent-se amb la propietat de la casa. El seu fill, Joan Sallés Alzina, és el nou hereu. Es casa el 1749 amb Paula Bacardit. L'hereu és el primogènit Jaume, casat el 1777 amb Maria Rosa Viladés, que infanta 12 criatures. El Jaume Sallés Bacardit va iniciar un procés de reconversió urbanística, que consistia a vendre solars a parcels que volien fer-se la casa. Aquestes vendes les va continuar el seu successor i hereu, Isidre Sallés Viladés, i donaran lloc a l'actual barri de les Casetes. El principal immoble sempre es el Mas Daurell, però la propietat inclou la balma. En el testament de Jaume (1836) es constata que la casa de la balma encara era habitable. En ell també dona un dels solars al seu altre fill Pere, per fer-se una casa. Isidre Salles Viladés s'havia casat el 1830 amb Rosa Miralles. Va tenir nombrosos litigis per deutes. Mor el 1858 i queda com hereu el primogènit Josep, casat el 1875 amb Paula Dalmau. Però s'instal·len a Terrassa. A la casa queda la mare, que mor el 1883, i altres de família i masovers. Els hereus no tenen descendència i la propietat va a parar a la germana, Maria Sallés Miralles. Aquesta arrenda el 1885 les terres a Francesc Masfred. La seva filla gran, Josepa Font Sallés, és la següent propietària (1904), casada amb Narcís Vilaseca. La casa estava habitada per masovers, no per la família. La darrera hereva va ser Josepa Vilaseca Font. Era soltera i va traspasar l'heretat a la seva mort, el 1931, a Francesc Masfred Guilella, en agraïment a que l'havien acollit a casa en la seva malaltia. El 1931 el nou amo del Daurell va exigir el desnonament del masover Pere Bacardit, per manca de pagament del lloguer. El 1939 Pere Bacardit va marxar i la casa no va ser mai més habitada.

Tal com recull la memòria oral, a la balma, al llarg dels segles XIX i XX, hi feien estada treballadors, famílies humils, pastors amb el seu ramat i passavolants. Es diu també que a les ruïnes de la casa, i abans a la balma, hi malvivien en Catxo i la Toia, una parella que vivia de la caritat. Era un lloc sinistre: a la canalla que no menjava se'ls amenaçava dient-los que els portarien vuit dies a la Balma del Daurell. També s'explica que després de la guerra civil, un home que es presentà a Rajadell per tal de fer-se una partida de naixement va manifestar que encara havia nascut i viscut de petit a la Balma del Daurell.

Bibliografia

RAFAT, Francesc (1982). Demografia de Rajadell al segle XVI. A Miscel·lània d'Estudis bagencs, num. 2. Manresa. pp 123-134

MOLINS, Ernest (2020). Cases i Masos de Rajadell (I). Ajuntament de Rajadell. Pp 274-80

Informació oral: Albert Cisteró (PEP 1993)

